

KROK DO GOMORY

INGEBORG BACHMANNOVÁ

Poslední hosté odešli. Jen dívka v černém pulveru a červené sukni tu ještě seděla, nezvedla se s ostatními. Je opilá, pomyslíla si Charlotta, když se vrátila do pokoje, chce se mnou mluvit o samotě, patrně mi něco povědět, a já jsem na smrt unavená. Zavřela dveře, ve kterých se váhavě zastavila, aby dala poslednímu hostu ještě příležitost uvědomit si, že dveře jsou otevřené, a vzala z komody popelník, přes jehož okraj se snažely malé vločky popela. V pokoji: přemístěné židle, zmačkaný ubrousek na podlaze, zduřelý vzduch, zpustošení, prázdnota po přepadu. Dělal se jí špatně. Držela ještě v ruce hořící nedopalek cigarety a snažila se zamáchnout ho do hromádky špačků a popela. Teď už se z něho jen kouřilo. Přivřenýma očima pohlédla naproti na židli v rohu, na svěšené vlasy s narudlým odleskem, na červenou sukni, která prostřena jako pláštěnka padala děvčeti přes nohy, v půlkruhu pokrývala nohy i koberec a židli, vláčela se po zemi. Víc než děvče samo vnímala všechny ty nesourodé červené tóny v místnosti: světlo, které se muselo probít červeným stínítkem lampy a ještě kmitavým sloupem prachu; za tím vším na polici řadu červených knižních hřbetů; plstnatou agresivní sukni a matnější vlasy. Teď bylo na okamžik všechno tak, jak už to nikdy nebude možné – jedinkrát byl svět červený.

V tom světě se otevíraly oči děvčete, dva vlhké, temné, opilé objekty a zasáhly oči ženy.

Charlotta si pomyslela: řeknu, že se necítím dobře a musím jít spát. Musím nalézt jen tuhle jedinou zdvořilou, vhodnou větu, abych jí přiměla k odchodu. Musí odejít. Proč neodchází? Jsem k smrti unavená. Proč hosté nikdy neodcházejí? Proč jenom neodešla s ostatními?

Ale ten okamžik promeškala, příliš dlouho tu stála a mlčela. Přešla tiše do kuchyně, vyčistila popelník, rychle si umyla obličej, smyla dlouhý večer, příliš četné úsměvy, soustředěnost, námahu z úsilí mít oči všude. Co jí zůstalo před očima: široká sukně se smrtelnou červení, ke které by patřilo bubnování.

Bude mi něco vyprávět. Proč zrovna mně? Zůstává, protože se mnou chce mluvit. Je bez peněz nebo se nevyzná ve Vidni, pochází tam zdola. Slovíčka nebo napůl Slovíčka, od hranic, rozhodně z jihu, i její jméno tak zní, Mara. Něco takového to určitě bude, prosba, nějaká historka, jakákoli, kterou mě chce připravit o spánek. Samozřejmě je ve Vidni příliš sama nebo se zapletla do nějaké záležitosti. Zeptat se na to děvče Franze, zítra.

Zítra!

Charlotta si s úlekem rychle zopakovala své povinnosti: zítra ráno dojet pro Franze, nastavit budík, být svěží, vyspalá, dělat potěšený dojem. Nesmí už ztrácet čas. Naplnila rychle dvě sklenice minerálkou a odnesla je do pokoje, podala jednu děvčeti, které jí mlčky vypilo, a pak, zatímco odkládalo sklenici, bez přípravy náhle řeklo: Tak zítra se vrací.

Ano, řekla Charlotta. Příliš pozdě dotčena, dodala: Kdo? – Už bylo pozdě.

Často je na cestách. Tak jste hodné sama.

Někdy, ne často. To přece víte.

Chtěla byste, abych šla?

Ne, řekla Charlotta.

Měla jsem dojem, že muž, který tolik mluvil, by byl také rád ještě zůstal...

Ne, řekla Charlotta.

Měla jsem pocit... Mara se usklíbila.

Charlotta měla zlost, ale odpověděla, ještě pořád zdvořile: Ne, určitě ne. – Vstala. Uvařím nám kávu. A pak zavolám taxi.

Teď se jí věta povedla, měla zase půdu pod nohama, naznačila děvčeti, že taxi zaplatí, a především si zakázala tu poznámku.

Hudba dohrála. Udýchaná, zářící Mara si sedla a sáhla po Charlottině ruce. Šepot. Ruce do sebe zaklesnuté. Zlobíte se. Zavrtění hlavou. Velká otupělost. Teď vstát a moci jít, zbavit se těch malých přísavných rukou. Charlotta trnutím osvobodila pravičku, sáhla po sklenici s vínem a napila se. Také vína neubývalo, ať pila, jak pila. Ani času neubývalo; tyto pohledy, tyto ruce nekončily. Oba muži u stolu se obraceli na Maru, šeptali si s ní, smáli se na ni.

Uděláme most, slečno?

Mara zvedla ruce, hrála s rukama mužů krátkou hru, kterou Charlotta neznala. Ne, most ne, most ne! zvolala se smíchem, obrátila se k mužům zády stejně náhle, jako si s nimi začala, a ponořila se, jako by se vracela domů, svýma rukama pod ruce Charlottiny, které bílé a chladné ležely jedna vedle druhé na stole.

Ach, dámy chtějí být mezi sebou, řekl jeden z mužů a dobromyslně se usmál na přítele. Charlotta zavřela oči. Cítila stisk tvrdých prstů Mary a opětovala ho, aniž věděla proč a aniž si to přála. Ano, tak to bylo. To bylo ono. Pomalu zase přicházela k sobě, upírala oči nepohnuté na desku stolu a nehýbala se. Už se nikdy nechtěla pohnout. Teď jí mohlo být jedno, jestli půjdou nebo zůstanou, jestli bude ráno do syta vyspaná nebo ne, jestli tato hudba bude pokračovat, někdo ji osloví, někdo ji pozná...

Ty, řekni něco! Ty... tady se ti nelíbí? Copak nikdy nechodíš tančit, nikdy si nevyjdeš něčeho se napít...? Řekni něco!

Mlčení.

Řekni přece něco. Usměj se trochu. Vydržíš to, tam nahore u sebe? Já bych to nevydržela, chodit sama, sama spát, v noci sama a přes den pracovat, pořád cvičit... Ach, je to strašné. To nikdo nevydrží!

Pojďme. Řekla Charlotta s námahou.

Bála se, že se rozpláče.

Když se octly na ulici, nemohla zase najít větu, která jí už jednou zachránila. Dřív byla ta věta možná: Nechám vám zavolat taxi...

Ale teď by musela tu větu přeložit do věty s tykáním. Tuto větu neuměla utvořit. Pomalu se vracely. Charlotta ponořila ruce do kapes kabátu. Aspoň její ruce už se neměla Mara zmocnit.

Schody na Františkánském náměstí našla tentokrát Mara ve tmě bez pomoci, bez otázky. Šla napřed, jako by po těch schodech chodila často nahoru i dolů. Charlotta strčila klíč do zámku a zarazila se. „Náš byt“ už to nemohl být, jestli teď opravdu odemkne a neshodí Maru dolů po schodech. Měla bych ji srazit dolů, myslela si Charlotta a otočila klíčem.

Hned v následujícím okamžiku ji uvnitř objala Mara rukama kolem krku, visela na ní jako dítě. Malé dojemné tělíčko viselo teď na jejím, které jí náhle připadalo větší a silnější než jindy. Charlotta se rychlým pohybem vyprostila, natáhla ruku a rozsvítila.

Posadily se v pokoji, kde seděly naposled, a kouřily.

To je šílenství, jsi šílená, říkala si Charlotta, jak je to jen možné...? Zarazila se, nemluvila už, tak směšná si připadala. Kouřila a myslela si, že noc nikdy neskončí, že tato noc je teprve na začátku a možná vůbec nemá konec.

Možná že tu Mara teď zůstane napořád, pořád, pořád, pořád, a ona sama bude muset pořád jen přemýšlet, co to udělala nebo řekla, že zavinila, aby tu Mara byla a zůstala.

Když se bezmocně podívala naproti na děvče, viděla, že Mara pláče. Z očí jí tekly slzy.

Neplač přece. Prosím, neplač.

Nechceš mě. Nikdo mě nechce.

Prosím, neplač. Jsi moc milá, moc krásná, ale...

Proč mě nechceš? Proč? Nové slzy.

Nemůžu. Prohrábla váhavě ještě jednou dívčiny vlasy, byla by jí ráda něco slíbila. Něco sladkého, květiny, jednu noc nebo nějaký řetízek. Jen aby konečně dala pokoj. Aby ona, Charlotta, mohla konečně vstát a myslet na něco jiného; aby konečně zahнала to obtížné zvířátko. Myslela na Franze a v duchu se tázala, jestli mu někdy také připadalo, že ho obtěžuje, a jestli by jí byl rád zahnal, to zvířátko, aby byl konečně pokoj.

Charlotta vstala, protože si všimla, že záclony nejsou stažené. A přece by byla ráda nechala okna osvětlená, přístupná pohledům zvenčí. Už se nemusela ničeho obávat. Od nynějška mělo platit, co ona si myslí a míní, a nemělo už platit, k jakému myšlení ji vedli a co jí dovolili žít.

Kdyby začala žít s Marou... Pak by jí práce přinášela víc radosti, například. Ačkoliv vždycky ráda pracovala, chyběla její práci kletba, donucení, nezbytná nutnost. Také potřebovala někoho kolem sebe, vedle sebe, pod sebou, pro koho by nejen pracovala, ale byla zároveň i jeho pojtíko se světem, pro koho by udávala tón, rozhodovala o hodnotě věcí, volila místo pobytu.

Polekaně se narovnála, když jí z myšlenek vytrhl dlouhý vzdech. Viděla, že děvče usnulo. Bděla tu teď sama nad ničím, co bylo najednou možné. V tom okamžiku vůbec nechápala, proč kdy žila s muži a proč se za jednoho z nich provdala. Bylo to příliš absurdní. Smála se pro sebe a kousla se do ruky, aby neusnula. Musí držet noční stráž.

A když se teď starý svazek roztrhne? Měla strach z následků, které to roztržení nevyhnutelně musí mít. Brzy vstane, vzbudí Maru, půjde s ní do ložnice. Svléknou šaty; bude to namáhavé, ale patří to k věci, takhle se musí začít. Bude to nový začátek? Ale jak se má člověk obnažit, takhle úplně poprvé? Jak se to má stát, když se nelze spolehnout na kůži a pach, na zvědavost živou mnohonásobnou zvědavostí. Jak si objednat pro poprvé zvědavost, když jí ještě nic nepředcházelo?

Stála už častěji před nějakou ženou polonahá nebo v tenkém spodním prádle. Vždycky jí to bylo trapné, přinejmenším na okamžik; v kabině na plovárně s přítelkyní; v obchodě s prádlem nebo s oděvy, když jí prodáváčka pomáhala zkoušet korzety a šaty. Jak ale má před Marou vyklouznout

Charlotta se naklonila nad Marou, která teď, ve spánku, už nebyla nebezpečná, políbila jí na obočí, které se v krásném oblouku slavnostně odráželo od bledého obličejce, políbila ruku visící ze židle a pak, bezmála tajně, se plaše sklonila nad bledými ústy, z kterých během noci zmizela rtěnka.

Kež by toto pohlaví mohlo ještě jednou vztáhnout ruku po plodu, ještě jednou vzbudit hněv, rozhodnout se ještě jednou pro svou zemi! Zažít jiné probuzení, jiný stud! Toto pohlaví se nikdy neustálilo. Byly tu možnosti. Ovoce nebylo zmarněné, dnes ne, dnes ještě ne. Ve vzduchu visela vůně všech plodů, stejně cenných. Člověku mohly být údělem i jiné poznatky. Byla volná. Tak volná, že mohla být uvedena ještě jednou v pokušení. Přála si velké pokušení a stát při něm a být za ně zavržena, jak už jednou při něm stála bez svého srozumění.

Můj Bože, myslela si, dnes nežiju, všeho se účastním, nechávám se strhnout do všeho, co se děje, jen abych nemusela sáhnout po nějaké vlastní možnosti. Čas na mně visí v cárech. Nejsem ničím žena. Ještě vůbec nejsem. Chci určit, kdo jsem, a chci si také udělat vlastní stvoření, svého trpělivého, provinilého, stínového účastníka. Nechci Maru, že bych snad chtěla její ústa, její pohlaví – mé vlastní. Nic takového. Chci svoje stvoření a udělám si ho. Vždycky jsme žili ze svých idejí, a tohle je moje idea.

Kdyby mohla milovat Maru, nebyla by už v tomto měs-tě, v této zemi, doma u jednoho muže, v jedné řeči, ale u sebe – a děvčeti by seřídila dům. Nový dům. Pak by musela rozhodnout a volit dům, časy odlivu a přílivu, jazyk. Nebyla by už vyvolená a v této řeči by už nikdy nemohla být volena.

Kromě toho, i při vši radosti, kterou jí přinesla láska k mužům, zůstalo něco otevřeného. A vzdor tomu, že teď, kdy bděla, ještě věřila, že miluje muže: byla tu zóna, kam nikdo nevstoupil. Charlotta se často divila, že lidé, kteří přece musí lépe než hvězda, keř nebo kámen vědět, jaké něžnosti mohou pro sebe vynalézat, si tak špatně vědí rady. V dřívějších časech musely labuť a zlatý dešť mít ještě povědomí o větším herním prostoru, a ve světě nemohlo úplně propadnout zapomnění, že herní prostor býval větší, že malý soubor něžností propracovaných a dál předávaných nezahrnuje všechno, co je možné. Jako dítě chtěla Charlotta milovat všechno a být vším milována, vodním vírem před skálou, horkým pískem, přílnavým dřevem, křikem jestřába – jedna hvězda jí pronikla pod kůži a ze stromu, který objala, dostávala závrať. Teď už byla v lásce dávno vyučená, ale za jakou cenu! U většiny lidí působilo navázání vztahu stejně jako smutná rezignace; patrně to považovali za nutné, protože se nic jiného nenabízelo, a pak museli nutně uvěřit, že je to správné, krásné, že to je přesně, co chtěli. A napadlo ji, že snad jediný ze všech mužů, které poznala, byl opravdu odkázaný na ženy. Myslela na Milana, kterému nestačila, kterému nic nestačilo, právě proto, a který proto také věděl, že jí nic nestačí, který proklínal sebe i ji, protože jejich už zdeformovaná těla byla překážkou k výpravám za novými nebo ještě nepoznanými něžnostmi. Bylo to na dosah ruky, v některých chvílích skoro přítomné: extáze, opojení, hloubka, odevzdání, požitek. Potom se zase shodla s jedním mužem na dobrotě, zamilovanosti, shovívavosti, péči, spolehnutí, jistotě, ochraně, věrnosti, na ledačem úctyhodném, co potom nezůstalo vězet jen v návrhu, ale podle čeho se dalo i žít.

A právě to jí umožnilo se vdát, přinesla si s sebou předpoklady vstoupit do manželství a zařídít se v něm, vzdor občasným vzpourám, vzdor občasně chuti otrást zákony. Ale pokaždé, když začala otrásat zákony, si rychle uvědomila, že nemá nic, co by dosadila místo nich, a že Franz se svým úsměvem a soucitem, který jí pak vždycky dával najevo, má pravdu. Ráda přijímala jeho shovívavost. Ale nebyla si jistá, jestli by také rád přijímal tu její a co by se bylo stalo, kdyby si někdy povšiml, že také ona je k němu shovívavá. Kdyby byl třeba věděl, že v hloubi duše nikdy nemohla uvěřit, že to musí tak být, jak to mezi nimi chodí, a především že nemůže uvěřit, že on rozumí jejímu tělu. Její dobré manželství – to, co tak nazývala – přímo spočívalo na tom, že o jejím tělu nic nevěděl. Na toto cizí území sice vstoupil, potoulal se po něm, ale brzy se zařídil tam, kde to pro něho bylo nejvhodnější.

Podle pohybu děvčete, které v polospánku po ní vztáhlo ruku, prsty jí objalo koleno a hladilo a ohmatávalo jí podkolení, cítila, že tento tvor něco o ní ví, co nikdo nevěděl, ani ona sama, protože byla přece odkázaná na odkazy. Celá roztřesená a vylekaná se opřela dozadu a strnula. Bránila se proti tomu novému odkazu.

Nech mě, řekla nevládně. Nech toho. Okamžitě.

Mara k ní zvedla oči. – Proč?

Ano, proč vlastně. Proč nepřestane myslet, bdít a po-hřbívat to, co je mrtvé? Proč, když to už došlo tak daleko, konečně nevstane, nezvedne Maru a nejde s ní do poste?

Mara k ní vyslala spiklenecký pohled: chci tě jen dovést do pokoje, šeptala, uložti tě, dívat se, jak usínáš. Pak půjdu. Nechci nic. Jen tě vidět usínat...

MLč, prosím tě. Nemluv. Buď zticha.

Vždyť ty se mě jen bojíš, sebe se bojíš, jeho! -- Zase ten přízvuk, který všechno strhával do hloubky, který strhával Charlottu.

A Mara vítězoslavně dodala: Jak lžeš! Jak jsi zbabělá!

Jako by o tohle šlo! Jako by se to mělo vyčerpat přestoupením jednoho zákazu, nějakou malou hloupostí, nějakou dodatečnou zvědavostí!

Řeč mužů, pokud se tykala žen, byla už dost zlá a pochybná; řeč žen byla ale ještě horší, ještě nedůstojnější – měla z ní hrůzu od chvíle, kdy prohlédla svou matku, později její sestry, přítelkyně a ženy jejich přátel, a zjistila, že této řeči neodpovídá žádné poznání, žádné pozorování, těm frivolním nebo zbožným rčením, těm stereotypním úsudkům a názorům nebo uvzdychaným lamentacím, vůbec nic.

Charlotta se ráda dívala na ženy; často ji dojmaly nebo jí potěšil pohled na ně, ale pokud to jen šlo, vyhýbala se tomu, dostat se s nimi do hovoru. Cítila se od nich odloučena, od jejich řečí, jejich trápení, jejich srdce.

Ale Maru by naučila mluvit, pomalu, přesně, a nepřipustila by žádné zkalení obvyklou řečí. Vychovávala by ji, přidržovala by ji k něčemu, čemu už hodně dávno, protože pro to nenašla žádné lepší slovo, říkala loajalita – cizí slovo v každém smyslu. Trvala na tom cizím slově, protože ještě nemohla trvat na tom nejčistějším. Láska. Protože to si neuměl žádný přeložit.

Charlotta pohlédla dolů na Maru; obdivovala v ní neslýchané, celou naději, kterou vložila na tuto bytost. Toto neslýchané teď musela bez chyby vnést i do nejmenšího činu, do nového dne, do všech dnů.

Podívej. Poslouchej mě. Uchopila Maru za rameno a zatřásla jí. Musím o tobě všechno vědět. Chci vědět, co chceš ty...

S překvapeným výrazem se Mara narovnála. Pochopila. Jestli už to není zadostiučnění, že v tomto okamžiku pochopila! Dej, ať je k něčemu! Aby konečně porozuměla!

Nic, řekla Mara. Já nic nechci. Do pastí nevlezu.

Co to má znamenat, že nic nechceš?

Znamená to, co to znamená. Něco přece musím dělat. Říkají, že jsem nadaná. Tvůj muž to taky říká. Ale to je mi jedno. Dali mi tohle stipendium. Ale ze mě nic nebude. A vůbec: mě nic nezajímá. Na chvíli se odmlčela a pak se zeptala: Nebo tebe něco zajímá?

Ale ano. Mnoho věcí. – Charlotta cítila, že nemůže mluvit dál; závary zase zapadly. Zakoktávala se, nesebrala odvalu stát se autoritou, odsunout tohle pošetilé žvatláni a vrátit se k správnému vlastnímu tónu.

Lžeš!

Okamžitě přestaň se mnou takhle mluvit! řekla Charlotta ostře.

Mara zkrřížila vzdorovitě paže a nestydatě na ni civěla: Hudba, tvoje povolání, to tě přece vůbec nemůže zajímat! To si všechno jen namlouváš. Milovat, milovat, to je ono. Milovat je všechno. – Zírala před sebe zamračeně a odhodlaně, už ne nestoudně.

Charlotta zamumlala rozpačitě: To mi nepřipadá tak důležité. Chtěla jsem mluvit o něčem jiném.

Jiné věci nejsou důležité.

Chceš snad tvrdit, že víš líp než já, co je důležité?

Mara sklouzla ze židle, chvíli se usazovala na zemi do tureckého sedu a zasmušile mlčela. Pak začala ještě jednou, jako někdo, kdo má pohotově jen málo slov a proto musí tato slova tím tvrdošijněji užívat a posilovat jejich působivost: Mě prostě nic nezajímá. Já myslím jen na milování. A proto ti nevěřím.

Možná že Mara opravdu nechtěla nic jiného a nepředstírala aspoň, že se o něco zajímá, byla natolik poctivá, že to připustila: a třeba má pravdu a to množství jiných, které to nepřipouštějí, se samo obelhává a samo sebe oklamává pílí v kancelářích, továrnách a na univerzitách.

Mara, jak se zdálo, měla nějaký nápad; nesměle dodala: Slyšela jsem tě v rádiu, minulý týden. V tom koncertu. Myslí, žeš byla moc dobrá.

Charlotta odmítavě pokrčila rameny.

Moc dobrá, řekla Mara a pokývla. Možná že skutečně něco umíš a třeba jsi ctizádostivá...

Charlotta odpověděla bezmocně: Nevím. I tak se to dá nazvat.

Nezlob se! – Mara se najednou vztyčila a objala Charlottu kolem krku. – Jsi úžasná. Chci udělat všechno, všemu věřit, co chceš ty. Jenom mě miluj! Miluj mě! Ale ze žárlivosti budu všechno nenávidět, hudbu, klavír, lidi, všechno. A zároveň budu na tebe pyšná. Ale dovol mi zůstat u tebe. – Vzpamatovala se a nechala paže klesnout. – Ano, dělej jak myslíš. Jen mě neposílej pryč. Všechno pro tebe udělám, ráno tě budu budít, budu ti nosit čaj, poštu, budu brát telefony, můžu ti vařit, udělat za tebe všechny pochůzky, držet ti všechno od těla. Abys mohla líp dělat, co chceš. Jenom mě miluj. A miluj jenom mě.

Charlotta uchopila Maru za obě zápěstí. Teď jí měla tam, kde ji chtěla mít. Oceňovala svou kořist, a ta se dala upotřebit, byla dobrá. Nalezla své stvoření.

Byla to sídla směn a teď mohla převzít svět, pojmenovat svého druhu, určit práva a povinnosti, prosadit neplnatnost starých obrazů a navrhnout první nový. Protože nakonec přece zbyl svět obrazů, když se smetlo všechno, co bylo pohlavím upřeno a co se o nich namluvalo. Obrazy zůstanou, až rovnost a nerovnost a všechny pokusy určit jejich povahu a jejich vzájemný právní vztah už se dávno stanou prázdny slovy a vystřídají je nová prázdná slova. Ony obrazy, které byt s vybledlými barvami a skvrnami od plisně se děle udržely a rodily obrazy nové. Obraz lovkyně, velké matky a velké děvky, obraz samaritánky, volavky lákající z hlubin a té vyzvednuté mezi hvězdy...

Nezrodila jsem se do žádného obrazu, říkala si Charlotta. Proto mám nutkání něco ukončit. Proto toužím po protějšku a přeji si sama stvořit jeho podobu. Ještě žádné jméno. Ještě ne. Nejdříve provést ten skok, všechno přeskočit, uskutěnit odchod, když buben zní a rudý šátek se vleče po zemi a nikdo neví, jak to skončí. Toužit po zemi. Ne po zemi mužů ani po zemi žen.

Ani jedno ani druhé.

Ani jedno, ani druhé.

Nic už neviděla. Těžce a znaveně jí klesala oční víčka. Neviděla Maru ani pokoj, ve kterém se nacházela, ale svou poslední tajnou komnatu, kterou teď musí navždycky uzavřít. V tomto pokoji vlála korouhev s liliemi, zde byly stěny bílé a zasazena tato korouhev. Mrtev byl muž Franz a mrtev muž Milan, mrtev jakýsi Luis, po smrti všech sedm, jejichž dech nad sebou cítila. Dodýchali ti, kteří hledali její rty a vešli do jejího těla. Byli mrtví a všechny darované květiny suše chřestily v sepjatých rukách; tam se vrátily. Mara se nedozví, nikdy se nesmí dozvědět, co byl pokoj s mrtvými a v jakém znamení byli zabiti. V tomto pokoji přecházela sama, míhala se jako duch kolem svých duchů. Milovala své mrtvé a přicházela se s nimi tajně shledat. V trámovi to praskalo, strop se mohl každou chvíli propadnout v kvílícím ranním větru, který rozčesával střechu. Klíč k tomu pokoji, tolik ještě věděla, nosila pod košilí... Měla sen, ale ještě nespala. Mara se na to nikdy nebude smět zeptat, nebo bude také mezi mrtvými. –

Jsem mrtvá, řekla Mara. Už nemůžu. Mrtvá, tak mrtvá.

Už dávno si přejete, abych odešla, naříkala Mara.

Ne, řekla Charlotta ochraptěle. Zůstaň. Napij se se mnou. Umírám žízni. Zůstaň přece.

Ne, už ne, řekla Mara. Už nemůžu pít, ani jít ani stát. Jsem mrtvá.

Tak mě už konečně pošlete pryč!

Charlotta vstala; její zchromlé unavené tělo ji sotva poslouchalo. Nevěděla, jak se dostane ke dveřím nebo ke své posteli. Nechtěla už také, aby tu Mara zůstala. Ale ani aby si vzaly čas na rozmyšlenou.

Čas není čas na rozmyšlenou. Ráno už stálo v oknech s prvním, ještě ne růžovým světlem. Bylo slyšet první zvuky nějakého projíždějícího auta a pak nějaké kroky – rozléhající se, pevně, které se vzdalovaly.

Když byly obě v ložnici, věděla Charlotta, že je na všechno pozdě. Svlékly si šaty a ulehly vedle sebe – dvě krásné spáčky s bílým podpažím a přiléhavými bílými spodničkami. Byly obě mrtvé a něco zabily. Rukama hladila jedna druhou po ramenou, po řadrech. Charlotta plakala, otočila se, sáhla po budíku a natáhla ho. Mara lhostejně přihlížela. Pak se propadly do spánku a do bouřlivého snu.

Červená sukně ležela zmačkaná a nevzhledná před postelí.